

המרכז לטיפוח ציפורי הבר בחצר הבית

<http://www.yarbirds.org.il>

גינה מזמינה בת-קיימא

כתבה: שלומית ליפשיץ,

חינוך לפיתוח בר קיימא

בשנת 1992 נפגשו בריו-דה-ז'נרו שבברזיל מעל ל-100 ראשי מדינות לועידת פסגה עולמית שכונסה על ידי האו"ם לדיון דחוף על עתיד העולם. על סדר היום היו ההגנה על הסביבה ופיתוח חברתי-כלכלי. אחרי ויכוחים סוערים גובשה הצהרה הקוראת לפיתוח בר קיימא שמשמעותו פיתוח שעונה על הצרכים של ההווה ואינו מסכן את היכולת של הדורות הבאים לספק את צורכיהם. **הצהרה זו מפורטת במסמך שנקרא אג'נדה 21**

על ההצהרה התבקשו לחתום כל מדינות העולם. ישראל חתמה עליה. קצב גידול האוכלוסין המהיר במדינת ישראל ופיתוח מסיבי של שטחים עירוניים הביאו לצמצום ניכר במרחבים הפתוחים בהם מתקיימות מערכות חיים טבעיות. אנחנו, האזרחים, יכולים לטפח בתחומי הערים גינות ומרחבי ירוקים, שיהוו "ריאות ירוקות" וישמשו בית גדול מקיים, בר קיימא, לחיות הבר - לציפורים, מכרסמים, זוחלים, חרקים דו-חיים ועוד.

המרכז לטיפוח ציפורי הבר בחצר הבית הגדיר לעצמו כמטרה, לקדם את המודעות של הציבור לציפורי הבר החיות בקרבת מגוריו מחד ומאידך, לסייע לציפורי בר אלה באמצעות יצירת סביבות מקיימות-חיים ברות קיימא, בקרבת משכנות האדם. בסביבות אלה יתקיימו צמחים ובעלי חיים רבים, שביניהם יהיו קשרי גומלין. סביבות אלה תהוונה מוקד של שימור טבע בעיר. בכדי לקדם את המטרה הזו מעודד המרכז תכנית להקמת גינות מזמינות ברות-קיימא

גינה מזמינה ברת-קיימא – מהי?

גינה מזמינה ברת-קיימא היא גינה שמכילה מרכיבים המהווים בתי גדול ליצורים חיים רבים ומזמנת אפשרויות לצפות בהם, לעקוב אחריהם וללמוד עליהם באופן ישיר. מרכיבי הגינה הם:

1. בריכה בעלת דופן רדודה המאפשרת גישה לבעלי חיים הרוצים לשתות.
2. צמחים מושכי חרקים וציפורים.
3. חלקת צמחי בר, חלקת שדה בור, אבנים ובולי עץ שמהווים בית גדול ל"חי מתחת לאבן".
4. מתקני האכלה וקינון לציפורים, סככת מסתור לתצפית ועוד.

הגינה בנויה על פי עקרונות אורגנים-משמרים, מבחינת חסכון במים, שימור טיב הקרקע באמצעות חיפוי, שימוש בדשן טבעי מקומפוסט שמיצר בה ועוד. המרכז לטיפוח ציפורי הבר בחצר הבית מוביל תכנית חינוכית בנושא זה ואף מקיים השתלמויות למורים ולגננות בנושא בשיתוף עם **מכון דוידסון לחינוך מדעי**.

הגינה המזמינה בבית ספר שז"ר בתל אביב

בשנת תשס"ו הוקמו מספר גינות מזמינות בבתי ספר בתל אביב, בתמיכת הרשות לאיכות הסביבה של עיריית תל אביב. דוגמה לגינה כזו היא בבית ספר שז"ר. הפרויקט מומן על-ידי השפד"ן (אגוד ערים לשפכי גוש דן) ועל ידי מענק מהמשרד להגנת הסביבה. הפרויקט נתמך על ידי הרשות לאיכות הסביבה של עיריית תל אביב והמשתלה העירונית שספקה את הליווי המקצועי בתחום הגינות ואת הצמחים. הנחיה ניתנה על ידי המרכז לטיפול ציפורי הבר בחצר הבית. הפרויקט בוצע על ידי המורה למדע וטכנולוגיה גב' סיגלית הבר בתמיכת צוות מורי המדע והטכנולוגיה בבית הספר, מורים נוספים, מנהלת בית הספר גב' שרה ישראלי, הורים וכמובן התלמידים. התלמידים בצעו את העבודות בגינה כחלק ממערכת הלימודים שלהם. הפעילות התקבלה בהתלהבות רבה על ידי כל המעורבים.

אפשר לראות מידע רב על הפרויקט הזה במדור **פעילויות והשתלמויות** באתר של המרכז לטיפול ציפורי הבר בחצר הבית: <http://www.yarbirds.org.il/activity/shzar/shzar.htm> עיריית תל אביב מעודדת בתי ספר להקים 'גינות מזמינות' ומספקת מידע רב דרך האתר של המובילות הירוקה, בכתובת:

<http://ta.go.cet.ac.il/go/Forums/Template.asp?Asp=401&FID=4492>
5

המרכיבים המומלצים לשילוב בגינה, רצף מומלץ לעשייה וביבליוגרפיה - ראו במדור גינה מזמינה בכתובת:

http://www.yarbirds.org.il/ecology/ecology_garden.htm

לסכום: לנו, לאנשים שחיים היום על פני כדור הארץ, יש אחריות על כל פועלינו בסביבה: בהווה, בעבר וגם בעתיד. האם יימשכו תהליכי ההרס, זיהום הסביבה והכחדת המינים? או שיעצרו ואף ישוקמו במקומות שנהרסו? הקמת גינות מקיימות ברות-קיימא היא אמצעי מעשי וחינוכי להמשיך ולקיים את מיגוון המינים בסביבה שלנו.

צילומים הקמת גינה מזמינה בית ספר שז"ר בתל אביב – בהנחיית המורה סיגלית הבר

צילומים: שלומית ליפשיץ וסיגלית הבר

ריפוד הברכה בניילון

חפירת הבריכה האקולוגית

שתילת צמחי מים

מילוי הברכה במים

הברכה - חצי שנה אחרי

עופות בר מגיעים לברכה

הפינה המזמינה לציפורים ולחרקים

שתילת חלקת צמחים מזמינים לציפורים ולחרקים

יצירת שבילים

בנית מתקני האכלה וקינון לציפורים

סככת מסתור ותצפית מגבעולי דקל

פינת צמחי הבר, שבילים וסככת מסתור

הכנת קומפוסט – מיחזור פסולת מפינת החי

סככת המסתור והתצפית חצי שנה אחרי

הקמת פינת ישיבה ולמידה ממשטחי עץ (שימוש חוזר)

ספרות ואתרים בנושא ציפורים וגינה מזמינה

1. 'עולם הציפורים' תקליטור מאת CD מדיה
2. בר ע. 'ציפורי אגדה' הוצ' ידיעות אחרונות- ספרי חמד 1997.
3. אלון ע. עורך. כותבים שונים החי והצומח של ארץ ישראל – אנציקלופדיה שימושית מאוירת, הוצאת משרד הביטחון והחברה להגנת הטבע 1986.
4. אלון ע. פרגוסון ו, 'מדריך לציפורי ארצנו' הוצאת רשות הטבע והגנים .
5. זילברמן י. אלון ד. עורך, מדריך הציפורים בישראל לילדים ולנוער הוצ' מודן 2004.
6. פז ע. אשכול י. 'מגדיר מצולם' הוצ' כתר, 1990.
7. סוואנסון ל. גרנט פ. מולארני ק. צטרסטרום ד. 'הציפורים' המדריך השלם לציפורי אירופה וישראל לקסיקון מפה. הוצ' מפה והקבוץ המאוחד, 2003 .
8. פלד י. 'ציפורים בקרבת משכנות האדם' הוצאת המרכז הישראלי להוראת המדעים אונ' ים-ים 1994
9. טל ברטוב –תרגום לעברית. בר עמוס עורך. במשעול הטבע. Usborne Publishing Ltd. 2002
10. אילן שלמה. הגן הפורח. 1997. הוצ משפחת אילן לרכישה טל 04 9978811
11. שניידר טליה, 2004, גן עדן בפתח הבית יער – בית הוצאה לאור
12. אמיתי פנחס, זילברמן יונה מדריך החרקים בישראל לילדים ולנוער, 2006 הוצא מודן
13. זילברמן יונה, מגדיר פרחי הבר בישראל לילדים ולנוער , 2003, הוצא מודן
14. אמיתי פנחס, מדריך החרקים בישראל, 1987, הוצ' כתר
15. בלבן עמיר, ערכת בשביל הטבע בעיר, 2004, הוצאה של המשרד להגנת הסביבה ועיריית תל אביב.

אתרי אינטרנט

1. המרכז לטיפוח ציפורי הבר בחצר הבית www.yarbirds.org.il
2. האתר של המשרד להגנת הסביבה www.sviva.gov.il
3. אתר מט"ח <http://www.cet.ac.il>
4. אתר קמפוסטבע <http://campusteva.tau.ac.il>
5. אתר גני רמת הנדיב <http://www.ramat-hanadiv.org.il>
6. אתר הטבע הישראלי של עוז ריטנר <http://www.nature-of-oz.com>
7. אתר הציפורים הנוודות אינן יודעות גבולות www.birds.org.il
8. צמחי הבר של א"י <http://www.wildflowers.co.il>

9. אתר משרד החינוך – יישום פתוח בר קיימא במערכת החינוך
http://www.education.gov.il/edun_doc/sd5bk9_4_5.htm
10. אתר המובילות הירוקה תלא ביב – יפו.

<http://ta.go.cet.ac.il/go/Forums/Template.asp?Asp=401&FID=4492>
5

לאתר המרכז לטיפול ציפורי הבר בחצר הבית
<http://www.yarbirds.org.il>

19/11/2006